

ΕΠΙΣΤΗΛΑ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΗ
ΑΔ Δ. Λ. COBVM HER-
BRANDVM, THEOLOGVM
LUTHERANVM,

1 E D. P. A. LIO HILARITER COM-
n. so turpiter loquitur, que per Magistros, administratos scur-
is libidinis, & inanis existimet: sed ut ipse, si gloriam Chri-
ti, si seudum veritatis, si defensionem pudoris sui spectare,
si vir bonus esse, videri cupit; desertam aliquandiu
causam, non atrocino, sed sine scurrili in-
7 sedatione, tuendam
suscipiat:

8 C R I P T A
9 A. IOANNE PISTORIO NIDANO,
Theol. & Serenifs. atque Illustrifs. Au-
10 dia, Barriaz, & March. Badenf. P.P.P.
11 Confiliario.

12 C O L O N I A E,
13 Apud Gerardinum Valenium & haeredes Ioannis Quen-
14 delij, Anno M. D. XCI.

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

privilegio Casarea Maiestatis.

2 400 40

ΕΠΙΣΤΟΛΑ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΗ
AD D. IACOBVM HER-
BRANDVM, THEOLOGVM
LVTHERANVM,

*NE DE PRAELIO HILARITER COM-
misso turpiter fugiat, neque per Magistros, ministros scur-
rilis libidinis pugnandum existimet: sed ut ipse, si gloriam Chri-
sti, si studium veritatis, si defensionem pudoris sui spectare,
si vir bonus esse, videri cupit: desertam aliquandiu
causam nouo patrocinio, sed sine scurrili in-
sectatione, tuendam
suscipiat:*

SCRIPTA
A IOANNE PISTORIO NIDANO,
Theologo Catholico, & Sereniss. atque Illustriss. Au-
striae, Bauariae, & March. Baden. P.P.P.
Confiliario.

COLONIAE,
Apud Geruinum Calenium & hæredes Ioannis Quen-
telij, Anno M. D. XCI.

Cum gratia & priuilegio Casarea Maiestatis

REVERENDIS-
SIMO ET CLARISSIMO
VIRO, D. BALTHASARO, EPISCO-
PO ASCALONENSI, REVERENDISS. ET
Illustrissimi D. Cardinalis, Constantiensis Episcopi Suf-
fraganeo, & in summo templo Constantiæ Cano-
nico, Domino suo & Amico singulari-
ter obseruando.

*Q*UOD sepe hactenus optavi, Reuerendissi-
me Domine & obseruande Amice, ut testi-
monium aliquod obseruantia in te mea an-
te hominum conspectum appareret: id nunc
me, quanquam non satis oportuno & in di-
gnitatem tuam apto loco, tamen quoquo mo-
do consecutum esse, vehementer sane pluri-
mum q̄ gaudeo. Herbrandus, Lutheranus,
& Lutherana Theologiae apud Tubingenses Professor, Epistolam
meam ad Grynaū scriptam, quae intercepta ab amicis, & me inscio
in publicū relata erat, appetendā magna, sed inani armatura, &
ad pugnam me deposcendum esse, primum quidem hilariter exi-
stimauit: postea verò cum respondiissem, sic perculsus fuit, ut per
vnum & dimidiatum annum tanquam somno cōsopitus taceret
semper: & orbatam iacere patrocinio suo Lutheri societatem
pateretur: donec tandem, deliberatione inter amicos instituta,
cum, si in pugnam rediret, exitium existimationi auctoritatiq̄
suae praevideret, non quidem ipse ad sustinendum bellum proces-
sit: sed primum Decanum conduxit, qui fugientem Herbran-
dum excusaret: deinde calonem aliquem de Magistris Tubin-
gensibus in lucem protrusit, cuius periculo sic dimicaret: ut si ca-
lo impressionem aliquam facere posset, id ad Herbrandi & cau-
se Lutheranae laudem attineret: suo succubisset miser Magi-
stellus: ut tum probrum in hoc haberet: Herbrandus ab omni vul-

EPIST. DEDICATORIA.

mere liber esset. Diligenter quidem illud excogitatum, sed tanquam in omnium, qui disputationem refugiunt, communi more atq; consuetudine positum, derisum ab intelligentibus viris omnibus fuit. Itaq; reuocare Herbrandum Epistola publica ad melioris consilij rationem visum est, ne fugeret: sed bellum à se susceptum, gloriosè, si posset, finiret; vel certe ut in negotio Christi vincisse à Scriptura & Ecclesia non grauatè sineret. Eam verò ad Herbrandum scriptam Epistolam, sub paterno tuo nomine euulgandam esse putavi, ad omnibus huius & posterioris ætatis scuis testandam obseruantiam, qua in beneficiorum memoria, quibus affectus sum, & propter summas virtutes, qua in R. Tua luxerunt semper, & splendent iam in extrema spectata grauissimâ, ætate multò magis, merito te colo, & quomôq; vita fruemur, colendum esse iudicabo. Accipe igitur Reuerendiss. D. tanquam pater à filio testimonium venerationis, & signum amoris: & grati animi non quidem dignum beneficijs, tamen quale iam proferri potuit, sincerum inditium: mihiq; quem cœpisti, amorem tribuere perge. Vale, Vir obseruande, & Reuerendissime Dominæ.
Ex Friburgo Brisgoia 14. Februarij Anno XCI.

Reuerentiæ Tux
 Paternæ

obseruantissimus &
 amantissimus

Ioannes Pistorius
 Nidanus D.

IOAN.

IOANNIS PISTORII NIDANI D. ET THEOLOGICI CATHOLICI, EPISTOLA AD

D. IACOBVM HERBRANDVM, LVTHERANA Theologia apud Tubingenses Interpretem.

VOD scenici Actores in ludis solent, vt fabulæ confecto vno actu, de theatro subducant personas: & ad oblectandum parumque sustinendum populum in vacuum theatrum, quousque Magister scenarum se sociosq; ludores recollegit, Mimos, & ineptos gesticulatores, vel monstruosam bestiam intronmittant, fusesq; cachinnos irradientium spectatorum commoueant: id à te, D: Herbrande, in cœnendis ludis exercitato sene, cum primis in nostra concertatione spectari videmus. Nam cum ante biënium & amplius contra meam de Ecclesia Christi ad Grynæum scriptam Epistolam, nemine iubente, Theses aliquot tanq; primos Lutherane fabulæ versus, in publicum retulisses: eaq; libro meo, quem sub *Αναλύσεις* nomine in cōspectu hominum apparere volui, obiurgatæ repressæque grauiter essent: audiuius, quemadmodum omnium Lutheranorum animi, qui vulneratas tuas & concisas copias summopere dolebant, ad te suspicerent, planeq; sperarent, vel nouo conatu nouam te daturum esse fabulam, vel cum primus actus tibi perisset, progressurum esse ad secundum: non fortassis vt finires ludum, quod nemo ex Prologo Comediæ, Thestibus tuis, suspicabatur: sed ne profugisse ex theatro, & deseruisse summam maximamq; causam, quæ sola Lutheranæ Religionis iugulū incidit,

incidit, videri posses. Et quidem cum nimis diu differres, & in Schmidlini, fabri vestri, antecessoris tui sinum, libri mei & laqueorum, quibus te induissem, vehementiam, & quomodo te constrictum esse sentires, timide aperuisses: istæque vocēs, ante sesquiannum à te emissæ, per vniuersam Germaniam longè lateq; spargerentur: desperatum de audacia veteri tua à multis erat: cum tu nuper vetus artifex, nouam populo spem ostendisti: & nō quidem ad persequendam statim processisti fabulam, tamen scenam non diruisti, & monstrum ex cauea vnū atque alterum *ὀνόκωνος* & cicatricosi rustici obiecasti sub hominum aspectum: sine dubio vt ista hilaritate cū sæpe multumque risus excitatus esset, exspectationem populi lenires, & tu interim tanto magnificentius appareres ludum. Illud verò profectò consecutus es, vt in toto mundi & gentium omnium teatro, ridicula monstra tua plurimam & iucundissimam hilaritatem, non solum deformi turpitudine, sed & inusitata latrandi rabie, & variata interque se confusa asini & canis similitudine afferrent. Alterum igitur, quem calceatorem nominare visum fuit, quod humanam formam præ se ferret, & tamen & in latrando canes, & in rudendo asinos, tam aptè, & tam concinnè imitaretur, diu ad summam voluptatem risimus. Nam cicatricosus rusticus, quod nimis ineptus esset, & detractis pigmentis, quibus aspersus erat, totus putido squalore sorderet, nec se ipse mouere propter fœtorem posset, depulsus statim fustibus de teatro, & in eum locum, cui Vitenbergenses Philippici studiosi nomen Illyrici Flacij imposuerunt, proiectus fuit. Calceatorē autem ipse aspexi: & quia tres præ se formas ferebat, primum homo an bestia magis esset: deinde an sub humanam externā speciē natura duas internas dissimiles formas, canis & asini, subiecisset: an verò tantum bestia esset, sub effigie & imagine hominis, diu mecū & cum amicis deliberaui. Interim cum in varia tracta partes & disceptata sententia sic esset, vt ppter
dispa-

disparitatem sonorum in bestia, quid concluderemus, in dubium veniret: mirati tamen solertiam tuam & constantiam sumus in retinenda veteri consuetudine: deinde perfusas in bestia tua formarum similitudines hilariter aliquandiu oculis animoq; perquisiuimus.

Risimus verò & illud, quod Decanum laudatorem bestia apposuissem, qui non tantum bestia virtutes percenteret, sed tanquam præcentor in laudis fabulam nouam de Antichristo, nō attinentem ad bestiam tuam, & toties iam de theatris tuis reiectam, cantaret. Vix etiam absurdè canendi Decanus finem fecerat: cum latratus & ruditus bestia triformis, triforme mobile cicatricosi rustici, ingemineret, & vno inflatu duos externos sonos cum humana rudi voce permisceret, vt absurditate ipsa ciceret risum maximum.

Nec certè quicquam nobis ad summam voluptatem accidere potuit isto spectaculo iucundius: tantoq; magis, quod pene desperatam spem noui actus, de fabula tua rursus suscitares: & ad istam nos diu optatam exspectationem erigeres. Nam quod præco bestia, Decanus tuus, tantam spem frustra interscindit, & quasi indignum me duceres, cum quo in teatro depugnares, inter præcinnendum magno clamore nuntiat: statim intelleximus falsum, & à Decano confictum esse: cum neque te ferre sciremus, vt tanta tamque turpi macula nomen tuum aspergeres, quod eousq; summo studio referre ad posterorum laudem atque memoriam cogitasti: neque credere nos, quod Decanus clamauit, recordatio colloquij veteris cum Schmidlino tui pateretur.

Agnoscis ipse, quam turpe sit, cum bellum moueris, cum indixeris pugnam, cum primus sustuleris manum, cum, vt tecum dimicarem, singulari studio, & tum fufissima ad Principē missa epistola, tum Theſibus tuis pro-uocaueris, iam accepto primo vulnere, sub ista simulatione, fugere de prælio, & procurrere de statione, in qua ipse te ante totius mundi conspectum locaueras: præfer-

tim cum fuga illa turpissima non te tantum in contemp-
tionem, sed Sectam vniuersam tuam in extremum ex-
itium projiciat.

Deinde quanti feceris librum meum, & quantum ille
tibi incusserit metum: non obscure significasti, cum pri-
mum in literis, deinde in cōfessu bonorum hominum,
postquam satis longum tempus post publicationem li-
bri mei interfluxisset, Schmidlino, Reuerēdo fabro tuo,
gratias humiliter ageres, quod excogitanda duplici Ec-
clesia magna te liberasset molestia, & præmonstrasset
viam, quemadmodum à Pistorio obiecta solueres. Etsi
enim tum statim ab ipso Fabro deliberatum de Calcea-
tore, & ex te quæsitum fuit, an ad sanā dum vulnus tuum
Calceator in theatro pro te apponendus esset: tamen
ipse pugnam mecum instaurare, & sub latebris Meta-
physicæ Ecclesiæ turpitudinem occultare vestram con-
stitueras: vt primum in literis, quas manu tua scriptas
iussisti ad Fabrum perferri, cum ille iudicium de Thesi-
bus ad me mittendis tuum peteret, significasti: deinde te
in mensa, in accubatione epulari, in isto cum Schmidli-
no Colloquio loquentem & exultantem subtilitate &
inuolucro duplicis Ecclesiæ audiuerunt amici, & inter
eos M. Zehenderus, Fabri affinis, & Sectæ vestræ tum af-
fectator studiosissimus: iam Christi & Catholicæ Eccle-
siæ clarissima pulcherrimaque procreatio, Vir præstanti
pietate maximaque doctrina: cuius testimonium, & si-
mul literæ, quas habemus, te, si negas, conuincunt.

An igitur illum, cuius argumentis illaqueatum te, &
iugulatam causam tuam sentiebas, indignum iam repu-
tares cum quo finires illatum audacia tua & susceptum
temeritate bellum? An quem tum non contemnendum
esse videbas, iam auctus accessione generalis, & per om-
nes errores perfusæ Ecclesiæ, haberes pro ludo? An vti-
lior esse labor posset, quam præcipitare Lutheranæ Se-
ctæ accurrere subsidio: & obligare vulnus, quod ipse in-
fixisses;

fixisses? An nō conueniret, vt quæ Decanus tuus palam
confitetur, à quibusdā in Theologia vestra mediocriter
versatis percipi non posse, tu tanquā dux belli, & primus
clamator explanares? teq; ad finem negotij, dum fabu-
lam totam tuam populo exhibuisses, sustineres? nō qui-
dem ad spem victoriæ, quam scio à te non spectari: sed
ad tuendam existimationem authoritatemque tuam?
ne cum fabulam deseris, fabulam ipse te mundi faceres?

Verum ista de te non credemus: sinemus Decani tui
libidinem esse: qui tibi fortassis metuens, vt extra pericu-
lum te sisteret, inuitum subtraxit ex prælio: substituit
bestiam: quæ sub minori sectæ discrimine à me confi-
ceretur: & cum confecta esset, integram tibi stationem
tuam relinqueret. Magna quidem illa in filio huius sæ-
culi circumspectio: sed nos, qui de te virtuteque tua lon-
gè rectius sentimus, qui te Magistrum Scenicum, ante-
quam acta tota sit fabula, de theatro discessurum ma-
gno ludibrio tuo non putamus: ne quidem si in annum
vnum adhuc actum alterum fabulæ prorogabis: qui &
veterem cum Schmidlino habitum sermonem recor-
damur, & propterea mōstrum hoc in scenam iniectum
esse existimamus, vt nos distineres, & spem confirmares
nouæ fabulæ: Nos, inquam, Decani figmentum facile
contemnimus, & te authorem belli, ducem pugnæ, a-
ctorem comœdiæ, veterem athletam, in scena, quam
ipse ædificasti, & in qua apparere cum primo actu fa-
bulæ voluisti, rursus exspectamus: vt post satis derisam
bestiam tuam, quia continuari fabulam Lutherani cli-
entes tui cupiunt, neque ludi se diutius per bestiam si-
nunt, tu rursus redintegratis copijs, & collectis nouis ad
agendam fabulam aptis personis, in theatrum procedas.
Id dignitas tua, quæ isto adiumento fulciri apud Lu-
theranos debet: id expectatio hominum, qui te pro bo-
no Viro habent: id nomen Theologi, quo gloriaris: id
parata tibi, si fugies, ignominia maxima postulat: nec te-
gere

gere maculam potes, si non venies: ne quidem si centies Decanus tuus, mirabilis simulator, indignum Pistoriū fingat, cum quo tu disceptes: sub qua fraude, in qua ille te occultare vellet, nos latere non patiemur: non magis quàm cum aliquando Reuerendum P. Gregorium de Valentia, cum illius in libris publicis infusam lucē te nebricosis oculis aspicere nō posses, voluisti, Puer Magistrum, indignum respōso tuo ducere, & illo tanquam communi omnium ineptorum hominum perfugio & diuerticulo ex laqueis, quibus te obstrictū tenebat, elabi.

Tamen ne fortassis Decani garrulitas fucum tibi puerilem faceret: ut ea quæ à nobis omnibus nimis apertè sentiuntur, specie veteratoris simulationis obtegi posse cōsideres: visum fuit, Epistolā mittere, quæ officij te tui moneret, & ad id non intermittendum, quod, proiecta nuper in theatrum deformi bestia, tanquam ad nouum actū proludens, sperari à nobis voluisti, & quod diu ante in sinū Schmidlino tuo, absurditatum fabro, infudisti, tanquā stimulo impelleret. Recogita quid tum dixeris: crede illud, amicorū sermonibus, infixū in animis, & inscriptū in sensibus nostris, & testatum literis tuis esse, ut inficiari non possis: deinde si non esset, considera tecum qua primū alacritate bis bellum denunciaueris: quos terrores, quibus minis ieceris: quomodo ad pugnandum, & ad conferendam manum, quanta celeritate, quantoque studio processeris: ut etiam ad me deposcendum, tuarū Thesum mutares, monstrofi illius & iam confecti partus tui, primum folium.

Ab ista hilaritate, audaciaque tua, si te vna dimicatio deiecit, si ab vno vulnere sic confectus es: ut hastā abijcias, & quia vides hominibus vincendi spem relictam non esse, pugnam transferas ad bestias, nec iam humano, sed brutorum sanguine falsitatem tuam sustineas, quam partem veteris gloriosæ ostentationis putas tibi futuram reliquam esse: non quidem apud Catholicos, qui

qui te semper despexerūt, sed apud Vbiquistas Lutheranos, apud quos multitudo frequentiaque scribendi & ætatis maturitas, literaturæ communis & Lutheranae Theologiae opinionem maximam parauit?

Nec enim quisquam tam hebes, truncus, & bestia tuae similis erit: ut, si centies confirmes, indignum tibi videri Pistorium, cum quo susceptum bellum perficias, verum esse iudicet. Nimis tritum illud & vulgare perfugium est: ad quod omnes, qui causæ diffidunt: qui se persequi posse, quod instituerunt, non sperant: tanquam ad imbecillitatis ignauiaque partum, receptum habent: nec uti tu rectius illo quàm indoctissimus, quisque: nec plus causæ afferre potes, cur in angiportum istum temeritatis, & in istam caliginem inanissimæ fallaciæ te conijcias. Ego verò semper, quoties sub his tenebris abstrusus recōditusque iacere cogitas, quousque bellum nos redintegra bis, & quandiu secundum actum fabulæ tuæ non appones, exclamabo, ludificatore te mundi, & deserto rem esse causæ maximæ, quam ipse versandam tecum, cum nemo iuberet, in humeris tuis reposueras: & quam non oblarā, cum te non attingeret, vltro attraxeras. Istam tantam causam in clamabo in omnium aures, relinqui à te neglectam, & defensione, in qua te insolentissimè iactaueras, patrocinioque tuo orbatam: nec dicam te fugere: dicam toto corpore concisum & conculcatū, non habere locum vbi consistas: non arma, quibus pugnes: non animum, quo te ad pugnam suscites: non res, quas tractes: non verba, quæ enunties. Dicam te, postquam, quid vis belli & armorum possit, magno incommodo sensisti, non iam tuæ velle, sed alieno vilissimæ bestiae periculo subire cōmunē Martē, incertoque bellorū exitus: vbi, si confossa bestia reiectaque de theatro sit, victor lauream nullam referret: & tu maculam iniustam bestia, facile à te vultuque tuo reijceres: imò si vulnera bestia animaduertisses, cauere tibi deinde, causaque tuæ plus posses.

Ista de te dicam: & laceffam femper: si Vir bonus: si amans Religionis, & appetens salutis: si excultus literis & perpolitus studijs videri cupis: clamabo vt ipse in theatrum progrediare: ipse pro conuulsa Ecclesia, pro tritaque Religione tua pugnes, primus author pugnae: ipse sub nomine tuo appareas: fulcias ruinas causa: suppleas concisos milites: & officium Disputatoris administres. Nisi feceris, in caelo, in aere, in parietibus, in libris inscribemus: victum Herbrandum profugisse ex castris: nec spem iam in re alia, quam in latratu, morsuque canis, & ruditate asini habere repositam: vt scurrili dicacitate, & immoderata conuiciandi libidine, & perpetuo ruditu non vincat, sed simplicioribus, quasi pugnam quoquo modo sustineret, persuadeat.

Verum, vt dixi, ego quidem de te meliora spero: & vt a tuis terreri non sinas, per Dei te gloriam, si vnquam illam spectasti, per Ecclesiae pacem, per animae salutem rogo. Nec tum laboro, bestiae tuae, an alijs armis pugnes: contentus sum, quia meliora non habes, vt illa eadem armamenta detracta de bestia, tibi accommodes: in librum tuum transcribas: & quod plus est, vt tantum paucis verbis, placere tradas, a seuerationeque tua confirmes. Nec enim, si centies Decanus spectabilis tuus pro Collegio praefetur, suspicabor te senem & Theologum, non dicam maledicentiam & procacitatem, sed rerum inanitatem, & intolerabilem ignorationem laudare in bestia: nisi deliratio senilis in affecta aetate sic hebescentem animum oppressit, vt quae infixa in sensibus sunt communibus, non amplius iudicet. Tamen antequam manum tuam oculis, & vocem auribus suscipiam, non existimabo probari, turpiter a bestia tua sordidatas chartas: non quod nesciam proprium esse scholae Lutheranae, non *πρός τι*, nec *πρός*, sed *δις*, furiosè conuitiari, qui enim fieri posset, vt Lutheri nutricatoris scurræ conuitijs, tanquam pabulo educata, & eius effrenata maledicentia tanquam nutri-

nutrimento pasta, non esset patris similis, sed quod tamen iuuenilem turpissimam petulantiam, & extremam inscitiam, quemadmodum vir annis & literarum studio senex, non vituperes, non videam.

At si literam vnā appones assensionis tuae indicem: tum & credam continuo, & bestiae fetis circum vestitum, vt antea militum ductorem, aggrediar statim: nec maledictis te conscindam, quod in more Ecclesiae Christi positum non est: sed causae falsitatem ostendam ex communi omnium hominum iudicio: & inanissimam nebulam, qua errorem bestia sepire & obscurare voluit, vno afflatu dei ciam: gratificatus optimae causae & personae tuae.

Dices, cur igitur bestiam de theatro non depellam? Verum Herbrande, an in aetatem conuenire dignitatemque meam putas, vt tam turpem & ignauam bestiam ego abigam extra ludum tuum iniectam in scenam? cum inferioris scholae pueri sint quam plurimi, qui possint, & si iubeam, fustibus & virgis accurrent omnes? An tuam cohonestandam esse nomine personaeque mea bestiam iudicas? An vis honorem bestiae haberi, quem tu mihi non habes, vt cum Decanus tuus responso me indignum insidiosè fisteque reputet, ego dignam esse ex petulantia conflatam, & coagmentatam ex bonarum artium inscitia bestiam, facto ipso declarem? Ne arbitrare, Herbrande: ne quidem si centum bestias calceatrices, centum rusticos cicatricofos, centum Pappianos scholasticos, centum nigra praedicabilia, centum Osiandros pro te in theatrum intrudes.

Causam de Ecclesia tecum: de Verbo Scripto cum Grynæo suscepi: finiam cum utroque: vel si tacebitis, gaudebo, & satis defensam Christi Dei nostri causam, & vestrum conuictum errorem, & deinde ad melius domi collocandum tempus, & ad longius in Ecclesiam profere-

tum me altercationibus esse iurgiisque vestris. Bestias, scholasticos, prædicabilia, mancipia, scurras, quotquot in ludo ad commouendum cachinnum populo, & ad ornandam fabulam vestram apponetis, si opus esse videbitur, alij conficiunt minorum gentium, & inferiorum scholarum sectatores, non iam primam scholæ lauream consecuti, quod Badenis in Fabrum tuum deliberaueram, sed qui ante lauream in vestibulo primoque Logicarum artium aditu consistunt; illi emissarios vestros, quorum sordibus maculare honestos Catholicos Viros, & quia causæ disceptatione non potestis, frangere criminationibus, & obruere maledictis, & rædio affectos deducere de prælio constituistis: illi obiectos excussores vestros, sub quorum periculo vobis pudoriq; vestro parcendum putatis: illi scurras vestros conuellent, non reiiciendis tantum maledictis, sed aperiendis erroribus, & reprimenda petulantia, & nudanda fatuitate.

Nostuo, Herbrande, iactato à Decano priuilegio perfruentes, melius domi ponemus horas: & semper præfatore Decanum reperiemus, qui vtilioribus nos laboribus consecratos esse testabitur: verius certè quàm Decanus tuus de te dixit: cui si fidem non habebitis, considerate animis iudiciisque vestris, an æquum sit tuo clamatori Decano fidem adiungi nostram?

Tamen adhuc quæres, cur igitur bestia tuæ iam statim talis scholæ alumnus nostræ obiectus non sit? Dicam liberè, Herbrande: Attende. Aut enim tum exemplum à bestia tua expositum imitari: aut verba, quæ pro argumentis, non dicam non ad Dialecticam, sed ne quidem ad Sophisticam speciem per librum sparsit, quàm ignominiosè sordideque posita sint, ostendere debuit. At neutrum iam fieri necesse fuit.

Nam si effigiem ex bestia libro duxisset: primum centies te Decanumq; tuum, vrille me solet, stolidissimos asinos: ducenties virgis fustibusque conscindendos: trecenties

centies circumforaneos: quadringenties stupidissimos laicos & ineptissimos præstigiatores: quingenties calumniatores pessimos, & mendacissimos & nugiandos: sexcenties virulētissimos Thrasones, & superbissimos nugatores, & dicacissimos scurras: millies Gramaticæ & Logicarum artium omnium, & ipsius Lutheranae Theologiæ imperitissimos & futilissimos calumniatores nominasset: & quia duo estis, amplificasset plurimum. Deinde debuisset omnia mentiri: peruertere latratus, & inuoluerè ruditus bestia: vexare omnibus contumelijs Sanctos Patres: eorum corrumpere & mutilare sententias: nescire & torquere Scripturam: non Sophisticari, sed ne quidem simulacrum exhibere Syllogismi: ignorare ipsum Donatum, & nec intelligere Latine scriptos libros. Sic imaginem bestia expressisset: & sic se commodè ad exemplum retulisset istius libri. At fatere, Herbrande, quid inde commodi ad Christi Ecclesiam, quid ad causam, de qua controuersamur, quid ad Lectorem peruenisset? Exprobrare animi sensum tui, qui notus nobis calari abscondiq; non potest: quomodo ista scurrilia conuicia, quomodo nugæ, quomodo mendacia tulisses, si in te infixæ personamque tuam essent? Et tamen duos vel tres iuuenes nostros atrocitas facti sic animauerat, vt nisi repressissem, in te Decanoq; tuo iam hærerent omnia, quæ in me temere nugatorieq; vt conijcerentur, & concupiuit, & assensione miseria que sua sustentauit Theologiæ tuæ Decanus. Nec enim imitandam Hæreticorum insolentiam, nec transferendam in nos turpitudinem vestram esse sentio: rideo magis, & tanto effusius, quomodo magis vos non ad faciendam conuicia, sed ad furenter insanendum, operam & confertis ipsi, & coaceruari cumularique à vestris iubetis: quo me animo esse amici norunt. Sed si, Herbrande, pudoris tui discrimine conditionem accipies, poenamque pro nostris apud Deum sustinebis: vel si omnino requires: breui pulcherrimam istius:

istius libri videbis translata ad te Decanumque tuum effigiem: ut ipse sis honesti iuuenis in imitando solertia, & in refingendis conuicijs venustam, & cum Christiana verecundia cōiunctam celeritatem admiraturus: quod ut pro iure tuo à me repetas: id est: non ut abuti vos studijs meis sinam: sed tantum ut pueris nostris relaxem frenum, non ad nouas accendendas, quod Catholicus nemo potest, sed ad veteres suscitandas vestras & agandas furias, in arbitrio tuo ponam. Habes Herbrande, cur hoc quidem tempore primæ Dilemmatis parti locum non dederim.

Secundæ alia est ratio. Nec enim conuitia perspicuè falsa reprehensionem, nec res, quæ nullæ sunt, nec verba cætera refutationem postulant; sed primum satis est, si latratus & ruditus omnes in bestiam & in ventrem bestię retrusi, amendantur Tubingam: ut quantus quamque, stupidus asinus, & asinorum princeps, & scurra, & ignarus omnis literaturæ, & circumforaneus, & nugator, & sceleratus Magistellus tuus, saxæ sapientiæ insipiēs habitator sit, Præceptores cognoscant, & tanti discipuli tanto ingenio, cum ista omnia in se resorbuit, lætetur, & nouum nouis patribus datum filium, factum rursus nouum patrem, triumphant gaudio. Nec enim, cum reflexos ab honestis adolescentibus latratus & ruditus bestię, secundo audient, dubitabunt canem & asinum esse: Aut an accidere posse existimas, ut, qui sic latrat, non sit canis? qui sic rudit, non sit asinus? An qui tantum asinos, & scurras, & beans, & nugatores, tanta copia de se in librum vomuit, asinus, & scurra, & beanus, & nugator non erit? nisi fortassis stolidum caput sic exhaust, ut vacuus non solum ab his sordibus, sed ab omni honestate sit relictus? Atqui id qui conuenit in tantum tamque canum & asinorum ferax ingenium? Isto igitur modo latratus & ruditus omnes repressisset, cuiusque scribendi datum fuisset negotium: ut librum nouum scribi non esset

opus:

opus: remitteret tantum ad canibus & asinis grauidatum ventrem reiectos partus: & gratularetur tantam fecunditatem Theologici Lutherani Tubingensis Collegij Decano.

Quod ad verba pertinet: video, præter ea, quæ in Germanico sanctissimi Principis IACOBI Marchionis iam publicato libro refutata sunt, profus nihil esse, quod minimam solutionem requirat: nisi ut mentitum esse, & delirasse omnia, breui summa, breuissimaque completionem dicat, qui respondendi aliquando partem sustinebit; sed particulatim iam explanari, antequam tu noui patris verus pater in ludum prodeas, quorsum attinebat? Quis puer priusquam tu litem tuam faceres, tanto asino responderet?

1. Accidentia Panis non esse Specie, quia Species vna significatione sit quidditas, puer quisque literarij Latini ludi procul dubio refutabit, & non vnam esse vocis notationem ostendet, cum Speciem non prædicabile aliquod, non essentiam, non quidditatem, sed Germanicè (*Ein gestalt*) in Donato, in exëplo quintæ declinationis, ex libellis scholæ tuæ interpretabitur: ut de Porphyrio nihil dicam, quem bestia nunquam aspexit: nihil de Cicerone, patre Latini sermonis: nihil de exemplis Scripturæ. 2. Non esse in Luca capite primo, visum fuisse S. Euangelistæ ut omnia scriberet: rursus Grammaticus puer cum summo ludibrio bestię docebit, cum (*πᾶσιν*) ad (*παρακολοθῆκότι*) in Græco: & in Latino (*omnia*) ad (*asséquuto*) pertinere: & (*πᾶσιν*) non posse referri ad (*ἑαυτῶν*) asino tuo, ex Syntaxi, & ex primis Grammaticæ Rudimentis monstrabit: & ipse legendo animaduertet, non omnia, quæ sunt in reliquis, & ne quidem Baptisimum esse in S. Luca. 3. Quadraginta sex testimonia pro sola fide in nugatoria Vitenbergensium contra P. Belarminum & Hansonium cauillatione proferri, puer ætate ad numerandi scientiam progressus reuellet, cum patres ipsos cognoscet. 4. Charitatem non esse opera, causam non esse

Y

affectum

Ista omnia, sumpta ex bestie libris, non à me primum posita sunt: quod lector obseruet.

affectum, nec opponi in Scriptura fidei, rusticus Scythicarum gentium stipes aliquis ostendet. 5. Psalterium S. Bonauerturæ, offensionem Lutheranorum, fuisse confirmatum à Sixto IIII. & Innocentio VIII. Catholicæ mulierculæ ridebunt effusè: cùm scripturientem bestiam, quid apud Catholicos, & in Bulla Sixti sit Psalterium Virginis Mariæ, non intelligere sentient: & ipsi inferiorum scholarum decennes pueri ad virgas deposcent, quod rem in Bulla perspicuis Latinis verbis explicatam, nempe, Psalterium Virginis Mariæ, quod confirmet Sixtus IIII. esse quindicies vno die repetitam orationem Dominicā, cùm semper postquamq; orationem subiunctis decem salutationibus Angelicis, bestia ne quidem legere possit. 6. Adorationem Corporis Christi in accidentibus panis recentiore esse festo Corporis Christi, & in Bulla Urbani IIII. nihil esse de adoratione Sacramenti: quomodo rustici VVitenbergici, qui in Osiandri scurrè scurrilibus nugis contrarium notarunt? quomodo pueri Latini sermonis intelligentes ferent, cùm Bullam ipsam legent? 7. Panem à Catholicis adorari, quanta est ruditas? 8. De cœlibatu Sacerdotum consentire Ecclesiam Græcā cum Lutherana consortione: & pro Martyribus veteres obtulisse Deo preces, quibus oculis, in quo libro bestia legit, vbi legere honestus nullus puer, senex honestus nullus potest? cùm omnes recordationem iustorum factam: non fusas pro illis preces esse legant? 9. In Hortulo animæ, qui totus est Catholicus, esse sententias pugnantes cum Catholicis? Bernhardū in Pontificia Religione non emigrasse de vita? Pontificios nō esse qui clamant: perditè vixi, meritum meum Christus est: eoque neminem in mundo esse Pontificium, quis puer & rusticus non damnandum & corrigendum virgis existimabit? 10. Hosium Virum maximum, ea, quæ bestia in calce nugarum clamat, pro sua sententia ascripsisse, & non tanquam aliena de hæreticorum sententia recitasse, an

adhuc

adhuc virgis, & non fustibus, non ipso suspendio vindicandum erit? an lucem aspicere audet, qui ista scribit? præsertim postquam R. D. P. Belarnius grauissimè patres ipsius, veteres noui patris patres, mendacij conuicit & coarguit publicè? II. Negari à me in genere, Propria differentium esse subiectorum, vt bestia ab omni humano sensu aliena vociferatur, quis classicus Latinus puer legens librum meum dicet? & non potius bestiam saxo de theatro depellet? cùm expressè isto loco, tribus lineis ante, de quo proprio loquar, traditum expressè clarissimeque circumspectum sit? 12. Inficiari me, annuntiationem & prædicationem Euangelij in Scriptura esse rem vnā, si pueri à bestia audirent, & legendo libro meo, imò legendis meis à bestia sordidatis verbis cognoscerent, annuntiationem, non vt in scriptura ad certam significationem adhibetur: distingui à me cōtra prædicationem: sed vt à te, Herbrande, Thesi 119. pro simplici textus recitatione de chara, turpissimè ad occultandum furtiux Ecclesiæ ministerium inflectitur, quid Herbrande iudicas? ridendam an obruendam lapidibus bestiam putarent? 13. Epiphanium vota tantum soluisse mortuis, quis Græcus honestus puer prima ætate non reprehendet? cùm eodem loco in Epiphanio intermissa à bestia aspiciet, quæ sequuntur: *ὠφελὲς ἔστι ἡ ὑπὲρ αὐτῶν γανομένη ἐυχὴ, εἰ καὶ ταῦτα τῶν ἀπαιμάτων μὴ ἀπροκόπτοι, ἀλλ' ὄντως διὰ τὸ πολλὰς ἐν κόσμῳ ἡμᾶς ὄντας, σφάλμεθα ἀκρίβειας, τε καὶ ἐκείσεως, ἵνα τὸ ἐντελέστερον σημαίῃ, καὶ γὰρ διακρίων, ποιῶμεθα τὴν μνήμην καὶ ὑπὲρ ἀμαρτωλῶν: ὑπὲρ μὲν ἀμαρτωλῶν ὡς περ ἐλέως δεῖ δέομενοι.* & Latinè: (iuuat autè etiam (audi Herbrande) iuuat ultra vota, ultra spem adhuc amplius) *oratio pro ipsis* (mortuis) *facta, quanquā totam orationem criminum* (ea omnia quæ peccauimus) *non abscondit. Tamen quia sæpe cū in mundo versamur, tū lubenter, tum inuiti peccamus, vt id quod perfectius est,* (nimirū Christus) *significetur, facimus & peccatorum & iustorum mentionem: pro peccatoribus quidem implorantes misericordiam*

cordiam Dei &c. Ista verò nexa coniunctaque cum priori textu, cum Christianus Græcus puer primis oculis intuebitur, quæ verbera incutiet bestię? quibus flagellis cædet? 14. Chrysofomi sexagesimam nonam orationem, proximè antepositam orationi septuagesimæ, quam bestia consputavit, si puer considerabit, & verba Chrysofomi animaduertet, *ab Apostolis sancitam esse in Sacrificio orationem pro mortuis, & multum inde LVCRVM MORTVIS, MVLTAM VTILITATEM contingere*: quot virgis, quot saxis, quot maledictis vota bestię tuæ faciet? Idem de S. Ambrosij fiet: idem de D. Augustini locis omnibus: idem de testimonijs Scripturæ.

Hæc, & sexcenta alia: id est, mēdacium continuatione vnum, partitione & geminatione multiplex: si quis tibi Herbrande obieciſſet: si nugas infinitas percensuiffet: si demonstrasset, nullum meum argumentum sine vitio à bestia appositum: nullum ab illo rectè, ne quidem ad Sophisticæ subtilitatis speciem, (id est, quidditatem bestię tuæ) conclusum: nullam Scripturam, nullum SS. Patrum testimonium commodè & integrè ascriptum: omnia esse malitiosè deprauata: turpiter peruersa: crudeliter corrupta: mendacissimè explicata: ineptè inuoluta, quid dixiffes? Negares quod bestia peccauit ad te pertinere: & ipse condemnasses bestiam: confessus esses illa omnia, & Epiphano, & S. Augustino, S. Ambrosio, & S. Chrysofomo, & Tertulliano, & Scripturæ fieri iniuriã: displicuisse quod monstrum, quod bestiam, quod asinum, quod canem, Decanus tuus venalis furialis bestię laudator, ineptus Decanus produxiffet: quod prodidiffet turpitudinem deformitatemque vestram. Tum verò is, qui bestiam abigendam suscepiffet, quid collegiffet: lucri? nisi quod oculos tibi aperuiffet, ad minus amandam bestiam, & ad eius detestandam foeditatem? Itaque duos honestissimos adolescentes, qui bestiam tuam sub Grammatico & Dialectico vulgari exercitio in aditu primo

primo Laureç in schola publica nostra cōfodere, tū maledicta omnia, quæ ab inhumano & agreſti bestię furore in me direxerat, illigata in vno fasciculo, in te spectabilemque Decanum tuum, tanquam authores incredibilis Lutheranæ petulantia, reflectere constituerant, ægrè continui, vt eouſque differrent, dum de assensione tua, publico testimonio nobis liqueret, an omnia istius bestię pro tuis probares: vt, cum liberè palamque scopum ipse te proposuiffes, appulsa immiffaque non tum ab illis: sed à me ipſo tela cohærent firmitus. Si enim facies, vt ante Pentecosten, quo sis animo, certum sciam: non quod tu feciſti, induam alias personas, vt pro me pugnet: nec sub alieno scelere, nec per cuniculos te petam: ipse quamcunque militiam educes: etiam cum istas bestię inanitates & ruditus repetes, in pugnam progrediar, & vt primas copias fugauis, sic alteras restinguam, & delebo funditus: non profectò maledictis, tanquam Sathanæ, sed rationum firmamentis & mansuetudine, quasi Christi miles. Verum si tu antiquum obtinebis, & bestiam in theatro relinques: actumque nouum nullum eouſque apparabis: tunc pulcherrimum ego de te profugiente triumphum, in omnium bonorum oculis agam: tamen quia probari à te bestiam suspicabor, pueros optimos obijciam, vt cum præconibus pro arbitrio suo bestiam consopiant, non quod committam vquam, vt arte vos conuiciandi æquent vel vincant: debitam enim, & à patre Luthero susceptam impudentiæ & criminationis gloriã integram vobis relictam esse volo: sed vt parem meritamque gratiam, non per iniuriam, vt vos feciſtis, sed maximo summoque iure; multo meliores pueri quam Magistellus vester vir est, retribuunt, & illa solum, quæ ipsi in me finixiſtis, asinorum, & scurrarum, & nugatorum, & Thraſonum, & stiptum, & trunctorum, & præſtigatorum cognomen, inſcripta in vobis, exarata in frontibus vestris, infixã in personis, incisa in

magnificis titulis, sculpta in statuis faxisque vestris, suspendant, ante omnium terrarum & gentium conspectum. Quae in re, nullam mihi certè reuerendis vestris scurrilitatibus iucunditatem parient: tamè vt aspersam illuuiem vestram optimi adolescentes de vestimentis abstergant nostris, & tanquam grati scholæ vestrae vicini, res vestras vobis dominis & possessoribus reddant; & quæ pleno iure vestrae sunt, ad vos remittant, à quibus per imprudentiam fluxerunt: cur, Herbrande, & quo pre-textu, & quomodo sine iniuria vestra, & sine furti suspicionem prohiberem?

Intelligis igitur, Herbrande, cur bestia tua nondum deiecta de theatro: & cur tibi relicta sit: vt qui per Decanum in scenam proferri iussisti, ipse baculis & lapidibus concisam & laceratam flagellis propulses.

Hic si fortassis in scribendo vehementiam inculcabis meam, quod hominem nomen bestiam: si ad infinitam latrandi libidinem, si ad licentiam incredibilem de rebus incognitis iudicandi, si ad proiectam & extremam ruditatem, si ad totam miseriam respicies: mecum, Herbrande, senties: & eum, qui est abstractus ab omni humanitate, & ab omni sensu moderationis tam longè disjunctus: nec hominis ostendere effigiem, sed furentis bruti in libro exprimere simulacrum voluit, ipse non ab externa corporis forma hominem, sed à similitudine morum, & à specie (id est essentia & quidditate) bestiam, bestiam nominabis. Doleo ipse Magistelli procacitatem: doleo scholæ vestrae consuetudinem: doleo & iussum vestrum, & ipsius obsequium: nec me deformitas vestra afficit: nec imitatione nostrorum hominum ad nos traduci turpem consuetudinem vellem: opto vt in meliorem ingressi consiliorum viam, non deinde ad petulantium iurgiorum maledicta, & ad furenter irascendum, animos impellatis: sicut in Pontificem Christi Vicarium, & in viros

Catho-

Catholicos contumeliosissimè soletis: Et tamen scurrā Lutherum, pestem Ecclesie Christi, per summam modestiam scurrā nuncupari delicati homines non finitis: sed grauitè, dignissimeq; causam Christi, in quam animæ salutis nostræ versatur, tractandam existimetis. Nam si illa vobis in dimicando prora & puppis erit, pugnam ordiri: deinde vulneratos fugere: summittere nouos calones, horumq; periculis & sceleribus conflagere: conducere bestias, scurras, pueros: iubere, vt si pugnare manu non possunt, rabie & latratu arrodant, & dignitatem hostis verbis & calamis consputent: illa si victoriæ spes vestrae, si triumphus vestri fiducia est, quid tandem futurum esse iudicas, Herbrande? Nos enim victoriæ maledicentiæ, & aculeorum, & cauationum scurræ nulli inuidemus: nec vnquam voce calamoq; nostro retundere cogitamus: tamen semper erunt honesti iuuenes, qui bestias & rusticos & scurras vestros iugulabunt veritatis fulgore, illuminatæque rationis præsidio: & rudenti sibilos eorum & latratus in te, Decanum tuum, scholamque Theologicam, sine vlla verborum inuersione pulcherrimè tanquam obiectam pilam retorquebunt: vt quia in nobis hæere non possunt, in vobis tanquam visco agglutinata & adnixa clauiculis, ad sempiternum ludibrium insistant.

Tum verò quam laudem, tu puerique tui, & quæ opima spolia, Herbrande, referetis? cum pueros nostros vitores senilis impudentiæ vestrae, & vindices dicacitatis, & punitores petulantiae, qui maledicta non fingunt, sed arrepta ex libris scurrilibus vestris, in vos reiciunt, nemo vir prudens damnabit vestram precipitatum audaciam, interminatamque proteruitatem culpabunt omnes? cum quasi in speculo fructus Theologiæ vestrae aspicient: quorum Turcas & Gentiles pueret?

Et illud

Et illud, de quo superius egimus, quàm facile erit, apponere semper Decanum, Decano tuo meliorem, qui nos vtilioribus laboribus consecratos, non abundare otio, & despiciere futilitatem vestram clamabit?

Ecquid igitur adhuc lucrì, Herbrande, non dicam iam coram Deo, qui factorum à nobis rationem repositet, sed coram mundo, & in Lutherana vestra Repub. in vrbe scholaque vestra, in amicorum, & liberorum oculis, ex isthac puerili mentiendi conuiciandi que libidine, & ex illa feritate bestiarum expectabis? Quid cogitas, Herbrande, cum ad dignum ætate iudicium tua te reuocas?

Habes, cur ego bestiam tuam: sic enim ab omni humana intelligentia abhorrentem, & ab omni hominum omnium sensu remotum hominem, sine conuitio nomino: cur alios scurras emissarios vestros, predicabilia, agricolas, sutores, ne quid è si Stygias omnes paludes fucensis ignibus linguarum torrebunt, dignaturus vnquam responso sim: & cur intercesserim, ne iam per duos optimos adolescentes, priusquam de altero actu fabulæ nobis tuæ constaret, ex Donato, & exilis abiectique Philosphi Melanthonis, non præceptis, sed rudimentis Dialecticis (cur enim mactari ab Aristotele summo viro opus esset tam minutam & turpem bestiam?) bestia tua conficeretur.

Reliquum nihil est, nisi quod ante dixi: & iam iisdem pene verbis repetam: & si nõ venies, geminabo, & in clamabo deinde millies; vt nũc, postquam oculis manibusque spectatorum satis versata bestia, maximisq; cachinnis ludificata fuit, & longioris inspectionis vehementer tædet populum: in theatrum ipse te, nouosque lufores tuos introducas: & vbi peccatum à me in priori militia, & quo nouo milite fulciendam malè materiata planeque ruinosam causam tuam putes, nouo actu tradas. Id quanquam adhuc te facturum confidimus: tamen rur-

sus mo-

sus moneo: obtestor: postulo: si vir esse bonus, si grauis senex, si antesignanus Doctor Vbiquisticae Lutheranae opinionis, si amans pietatis, si respectum habere ad Christi gloriam, si spe duci æternæ beatitudinis videri à nobis cupis: vt bellum ista alacritate, qua vibrare primas scias, & qua ad conferendam manum euocare me coepisti, continues: & vulnera in te, coetumque tuum inflicta, ipse sanes. Nec Pistorium iam indignum fingas, nec per fraudem fingi à tuis sinas, quem laceffendum putasti, quem non despiciendum, dissidens à Schmidelino tuo, cum ille animosior esset, saepe multumque, cum Analysin meam legisses, contestatus in epistolis, in cõuiuijs, in itineribus fuisti: cum Decanus honoris tui rationem non habet: tamen existimationem senilem tuam tu defende: & vel te profitere victum, & sub suaue Christi ab acerbissima Lutheri seruitute, submitte iugum: vel si audes, compara te ad bellum nouum: circûspice de meliori pugna. Concedam libenter, si alia armamenta, quàm bestia, quibus te cõuestias, non inuenies, vt illis iisdem pugnes: & si distentus negotijs ne quidem vnum diem vacuum habes: decerpe aliquid de prandijs tuis: & tribus verbis publicis aperi animum: ascribe inter edendum in charta, placere tibi nouam, quam fecisti, bestiam, & credere, rectè defensum esse Lutheranorum concursum. Si typis non vis, scribe manu: tantum vt sciam. An verò credibile nobis facies, sic vniuersam negotiorum molem in te solo recubuisse, vt tam paucas voculas, etiam sinistra manu poculum sustinens, scribere dextra, & exiguo indicio voluntatem declarare non possis tuam? Acquiescam perlubenter, si istam spem totam tuam esse: si sub bestia armis velle causam periclitari: & vel succumbere, vel vincere: si cum bestia confecta est, te perfossum esse, & vno vulnere te bestiamque tuamerberari cõfiteberis: non quod repugnem vt diligentius te munias: sed quod in arbitrio tuo relinquam.

Z

Adiu-

Adiuo vicissim, vt Christi discipulus sum, sic factu-
rum, quaquaratione tu sauias: modum enim crudelitati
vestrae non constituam: vt in toto responso, etiam cum
in te bestiam iugulari iubebis, nulla immoderata vox,
verbum nullum conuicio illigatum, nullum indicium
insuauioris iurgij compareat. Nam quod sceleratam con-
uiciatorem Osiandrum, cum sponte, non lacessitus, in-
credibili furore, honestatem meam arrosisset: & iam be-
stiam tuam, immanium belluarum conuiciatricem be-
stiam, non mea vel consuetudine, vel voluntate, sed ip-
sorum meritis & indignitate causae tractaui asperius:
Deum testor, vix potuisse a modestia mea impetrari, vt
dignum scurram Osiandrum, nunquam futurum Ho-
siandrum, haberem, nisi ciuiliis criminatio fuisset: & nisi
Principes mei, nisi amici, nisi liberi iussissent, quorum o-
mnium dignitatem per me latusque meum vulnerari
dicebant. Nec bestiam, vno verbo nominassem: nisi tu
ex fuga reuocandus, & vt in bellum tetuum, a te com-
motum sifteres, commoendus fuisses.

Vt in prima epistola cum Grynæo egeram lenissimè:
sic istum morem, quem causa requirebat, tenere con-
stitueram: & tenebo profectò deinde: vt quid differat ab
haeretico Lutheri discipulo, vir Catholicus, in schola in-
stitutus Christi, planum testatumque faciam omnibus:
nisi quod quamdiu Pontificem, Caput in terra Religio-
nis Christianae, petulantissimis verbis vestris configetis:
eiusque futurum non sperem, vt Lutherum caput erro-
rum omnium, vicissim scurram, & exitium Germaniae,
& hostem Christi nominari, ægrè molesteque ferre, vel
pro conuicio reputare, cum rem intelligenti synceroque
iudicio perpendet, consideratus aliquis affecla sectae ve-
strae possit.

Sic igitur in nomine Christi, Dei maximi nostri, &
pro huius gloria, Herbrande, pugnam tecum & cum
Grynæo honestè finiam: non iam aliter à quadrien-
nio
medicus,

medicus, quàm vt cœcitati vestrae adhibeam medicinam
Theologus certè in cognoscendo Christo, etiam si puer
Catholicus essem, omnibus hæreticis Doctoribus mul-
tò melior, multoque perfectior. In literatura enim Theo-
logica aliud nihil ascribam, quàm tantum in rebus me
& linguis consecutum esse, quantum afferre primùm
diuturnitas studij, totaque mea à decimo vitæ anno, vs-
que in hunc diem, in legendis erroribus vestris, decursa
ætas, deinde homini ad Deum intento, nec profus he-
beri gratia cœlestis, & quadriennio iam integro, applica-
ta ad synceriores Theologiam diligentia potuit. De
Lutheri fortassis delirationibus gloriari possem, multò
me illas diligētius introspexisse, multoque plenius vobis:
vt nisi iam & mihi, & alijs ad aspiciendam authoris & do-
ctrinae deformitatem, & ad eò magis refugiendam tur-
pitudinem prodesse, dolorè plurimum, tantum, tam-
que commodum tempus fuisse in istius miseriae lectio-
nem conuersum. Verùm ista satis, & quidem celerrimè:
vt vides.

Decano tuo, præcentori bestiae, si lineam vnā appin-
xisset, in qua vel causam nostram ageret, vel alienam in
te librisque tuis toties damnatam nouo fuce, nouaque
veri similitudine cohonestaret: id est, si verbū vnum di-
gnum responso, & non antea refutatum posuisset, per-
libenter responderem: Si fructum animaduertentem,
quem inde capere Ecclesia Christi posset. Tamen ne se
contemni arbitretur, gladios, quibus ineptè perfodere
Catholicam Christi Ecclesiam, & huius in terris Guber-
natorem voluit, breuissimè in ipsius iugulum reijciam:
vsus ipsius verbis, & argumētis, & ordine: vt inanitatem
suam ipse videat. Nihil confutabo: vt nihil confutatio-
nem postulat: verba ipsius, ratiocinationes, & conclu-
dendi modum nudè repetam: tantum variabo assumptionem,
& vt ille Pontificis: sic ego Lutheri nomen subij-
ciam. Attende Herbrande, & considera.

PRÆFATIONIS, A' TV.
BINGENSI THEOLOGICO LUTHERA.
NO DECANO ANTE BESTIAE LIBRUM
antepositæ, simplex imitatio, & ad Catho-
licæ Romanæ Ecclesiæ defensio-
nem conuersio.

Emporum similitudo & historiarum considera-
tio ostendunt, semper excitatos à Diabolo fuisse
pseudo Prophetas, pseudo Apostolos, falsos Docto-
res. Inter hos autem maximè caput est Lutherus,
quem ex paruis Indulgentiarum initijs, deinde
mendacijs insimulatis Sathanas ad istam fecunditatem filiorum
amplificauit: cum Apostolorum primum successorem, & Scri-
pturæ primum interpretem post annos intermedios 1500. finxis-
set: & sine Scriptura, & sine specie Scripturæ, mentiri iussisset,
S. Petrum fuisse nunquam Romæ, nec si fuisset, pertinere ad ce-
teros successores S. Petri sanctimoniam, & multos Papas fuisse
Hereticos & Nigromáticos: cum Lutherus antecessores suæ do-
ctrinæ, quam paulatim quotidianis accessionibus coagmentabat,
haberet nullos: successores licentiæ & libidinis haberet Zwinglium,
Anabaptistas, S. Venckfeldium, Georgium David, Liber-
tinos, Arrianos, monstra omnia, & Diaboli instrumenta: cum
artem magicam adhuc Monachus anno 1518. eouisset, Lutherus
didicisset, ut partes, & species, & modos cantionum magicarum
& veneficiorum teneret omnes; & sub specie confutationis popu-
lo VVitembergensi ordine de Cathedra recitaret, tanquam si ad
rem istam, singulariter instructus, & in usu artis diu versatus
esset.

Hunc cum suo regno Lutherum, ut agnosceretur à pijs, Dani-
el à Deo dilectus Propheta graphicè descripsit, cum primum ait:
quod iuxta voluntatem suam facturus sit Rex. Quod incredibili
impudentia sua mutandi, mutilandi, reijciendi Scripturam;
iudicandi Patres & Ecclesiam; fingendi ad arbitrium sensus in
Scriptu-

Scriptura, despiciendi omnes Casares, Reges, Principes, Docto-
res, præstitit Lutherus: cuius illa testata & inscripta in libro
vox est:

Sic volo, sic iubeo, stat pro ratione voluntas.

Secundo subiungit Daniel: Et eleuabitur & magnificabitur,
seu extollet se aduersus omnem Deum: Quæ verba Apostolus
repetiuit & expressit, cum ait: Aduersatur & extollitur supra
omne quod dicitur Deus, aut quod colitur; ita, ut in templo Dei
sedeat, ostendens se, tanquam sit ipse Deus. Christus iussit audi-
re Ecclesiam: Lutherus ne quidem esse fingit Ecclesiam: aut si
sit, non posse tanquam occultatam audiri. Christus mandat, ut
qui possint capere, capiant, & esse qui seipos castrent propter re-
gnum cælorum: Lutherus vult, non posse capi, aut rarissimè, aut
nunquam ad spem diuturnam; nec esse in potestate hominis, à
Spiritu Sancto illuminati, ut se castret. Christus non præcepit,
ut sub salutis discrimine, duas species sumeremus: id quod Lutherus
primum concessit: deinde verò contra Christum & se, ingressus
in nouam libidinem, & à nigro spiritu post aliquot annos magis
confirmatus, omnino iussit. Paulus dicit elige eundem, qui unius u-
xoris vir fuerit, Episcopum: Lutherus non unius, sed etiam tri-
um & septem uxorum maritum Ecclesia præfecit. Paulus vult,
qui abstinent ab uxoribus esse beatiore: Lutherus negat: & ne
quidem duas species in Cæna tam necessarias putat quam sacer-
dotum nuptias. Paulus consulit, ut uxor ad effugiendam forni-
cationem ducatur: Lutherus iubet, ut tametsi nullus est vstio-
nis sensus, vel fornicationis metus, tamen ducatur.

Tertio: Et aduersus Deum loquetur mirabilia. Id an Luthe-
rus fecerit, ne quidem dubium esse potest: qui doctrinam suam,
ab Angelis, ab Ecclesijs, ab hominibus indicari non patitur: qui
Philippum Grammaticum homuncionem ad latus S. Pauli appo-
nit: qui tanquam porcus in Scripturam & omnes Ecclesias tu-
multuatur: qui Deum omnia peccata in nobis operari, & non ma-
gis virtutes in Sanctis, quam scelera in impijs sensit: qui animam
immortalem esse non concessit: qui Angelos suæ libidini subiecit:
qui se omnibus omnium gentium Ecclesijs prætulit: SS. Patres

incredibili ludibrio despexit: Sanctum Iacobum S. Paulo, tanquam dissentientem Apostolum Apostolo opposuit: eius Epistolam dubiam fecit: S. Ioannis Apocalypsin à Spiritu Sancto traditam esse negavit: ne quidem Sanctissima Virgini, & Sanctis Martyribus pepercit: qui omnia iura ex scrinio sordidi pectoris sui iudicavit: ad libidinem carnis effutivit omnia: verba sua pro Christi verbis haberi voluit: qui verbo se vno Saxonie Principem Georgium posse de vita tollere, impudenter gloriari non dubitavit.

Quartò: Et Deum Patrum suorum non reputabit: quod Lutherus cumulatè præstitit: reiecto Deo, quem per annos 1500. patres ipsius coluerunt: & quasi mortuus esset cum Apostolis verus Deus, sic Apostata vilissimus suscitare ex somno vel morte post maximum temporis decursum voluit. Negavit Sacrificium corporis & sanguinis esse propitiatorium: qui omnem sibi cælitus impetratam Scripturæ nouam interpretationem, & se de cælo missum nouum Euangelistam credi iussit: proprium fabricauit Deum Mayssim in Misnia, Deum propria fortissimè fiducia, nec in Scriptura traditum, nec à Sanctis Patribus receptum: cuius inspiratione & fortitudine, quisq. Lutheranus non tantum, cum adhuc à morte longè abest, sed etiam post mortem, nouus noui Dei Propheta, certam salutem sibi, certamque regni cælestis possessionem promittit: tametsi quotidie millies fornicetur, & occidat millies: ut Lutherus publicè scribere non dubitat.

Quintò: Et desiderium feminarum non intelliget: in quo Lutherus excelluit: qui vota pacta à fæminis discidit: qui quotisque moderata mulierum cupiditas progredieretur, non perspexit: qui non desideria, sed libidines mulierum expleuit.

Sextò: Contra Sacrificium iuge inualefcet propter peccata hominum: An verò quicquam illustrius in Lutherum dici posset: qui unum Christi Sacrificium, relictum nobis in oratione & Cæna: in illa quidem corruptum reliquit, in hac prorsus sustulit, persuasus noctu à Diabolo.

Ille notæ sunt AntiChristi, quæ omnes in Lutherum: nulla in Pa-

in Papatum conuenit: De his Daniel est vaticinatus: & Apostolus AntiChristum describit in signis mendacibus venturum cū mendacijs maximis.

Talia horrèda AntiChristiani Lutheranismi mendacia sunt, quod Papam docere scribit Lutherus: homini tendenti ad cælum non bonum esse coniugium: contra epistolas Pauli statuere posse Pontificem: non satis esse Christum mediatorem: asciscendos Angelos & Sanctos ad officia, quæ Dei sunt propria: Christum non solum & unum satisfecisse pro peccatis, sed tantum pro culpa: nobis per passionem & opera satisfaciendum esse pro peccatis: ab humano ingenio excogitatos cultus, adæquandos esse cum alijs, quos instituit Deus.

Sexcenta alia sunt, quæ turpissimè mentitur AntiChristus Lutherus: cum pro vniuersæ adoratione Dei, mortuorum hominum inuocatione à Pontificijs introduci: cum in Scriptura plenissimè extare omnia: cum Ecclesiæ traditiones non nuper institutas, sed ab Apostolica ætate propagatas, antiquandas esse: cum campanas à Catholicis baptizari: mutari cænam contra Christi institutionem in sacrificium: mutilari cænam non porrecta utraq. specie: prohiberi nuptias & cibos: cum Missam à multis authoribus conflata: cum adorationem Corporis Christi in Sacramentonouam & Idololatricam esse: cum Catholicos non Scripturas, sed solis Patribus riti: cum frangi à nobis ad arbitrium nostrum traditiones: cum crucifigi Christum in Missa mentitur Lutherus, scurra mendacissimus: plenissimus errorum & absurditatum & blasphemiarum.

Talia monstra & portentia Lutherus primus omnium commisit ausus: & eum Decanus Tubingensis in Præfatione imitatus fuit: nullis vsus Argumentis: sed tantum mendacia ex Lutheri deliramentis otiose recitans. De reliquis enim conuicijs, quæ in me, personamque meam petulantia & mobilitate lingua coniecit, sollicitus non sum: tum quod perspicue falsa, in me non inhaereant: redeant omnia ad spectabilem istis virtutibus Decanum: tum quod eiusmodi homines criminari me pro inanitate sua non possint: & satis sit, si simul colligata conuicia remittantur Tubingam ad

gam ad cohonestandum mala Theologia Decanum, illustrem cō-
uiciatorem.

Ille sit, quem me esse voluit, id est, stolidus patronus Luthera-
nismi, infelix Apostata, instabilis ac vagus Hereticus: magis ce-
rebrī sui iudicia, quā testimonia ex Scriptura colligens: & hāc
male detorquens: illa non recte perpendens: fascinatū praesti-
gijs Lutheri: miser iusto Dei iudicio excæcatus, & in sensum re-
probū datus Decanus: superbissimus Goliath: stultus iacta-
tor: Sophista: clamator: prestigiator: emortua vel dormien-
tis conscientia: rudens Decanus. Ista omnia accepta à Domino
Decano ornāmēta, quia nobis non placēt, nec in nos conueniunt,
remittimus ad spectabilitatem hominis, ut imaginem suam, à se
omnibus lineamentis depictam, domi collustret: non quod ego cō-
uiciū in hominem iacere: sed quod tantū iacta reijcere cupi-
am, & reddere in eum, à quo sumpta sunt.

Deum Patrem liberatoris nostri Iesu Christi, in Spiritu San-
cto oramus, ut facem Verbi sui, opera & studio Apostolorum ac-
censam, & in Ecclesia Christi, inter diuturnas crassissimas, &
plus quā cimerias Hereticorum omnium, & tandem pessimi
Lutheri, voraginis omnium errorum, tenebras, in tantis furori-
bus Sathane & mundi malitia, clementer conseruare apud nos
& posteros nostros dignetur, nec eam propter hereticorum in-
gratitudinem, confusionem, tyrannidem, & persecutionem ex-
tinguisinat: sed propter gloriam nominis sui, & filij sui dilecti
merita, ad nostram & multorum aliorū salutem, in tenebris huius
mundi & densa caligine noctis, eam nobis pralucere in Ecclesia
faciat ad vitam perpetuam. Sicut David canit: Lucerna pedibus
meis verbum tuum, & lumen semitis meis: & postea: Declaratio
sermonū tuorū illuminat. Et S. Petrus: Hoc praeagnoscite, Scri-
pturam non esse priuatae interpretationis, vel inuidiae. Ecclesia
igitur Christi, & in ea verbo Dei attendentes, tanquam lucer-
nae lucenti in loco caliginoso, donec dies illucescat, & Lucifer o-
riatur in cordibus nostris, bene facimus.

Hec pars bona est, quam Maria elegit, sedens ad pedes Sal-
uatoris, audiens à capite Ecclesiae, non legens sine Ecclesia ser-

monem

monem eius: quae ut nunquam auferatur à nobis, nostrisque po-
steris, faxit Deus vnus & trinus, cui honor, laus, & gloria in
sempiterna secula. Amen. Vale, Decane. Datum 14. Fe-
bruarij stylo correcto Anno 91. quo die ante annos 45. ego na-
tus: & Princeps omnium monstrorum Lutherus 14. diebus post
repentino extinctus, & de nocturnis cum Sathana colloquijs ad
perpetuam eius consuetudinem translatus est.

FINIS.

En igitur Herbrande, responsum ad Decani Prae-
fationem: quanquam in aliena & non defensa causa: ta-
men ut grati, minimeque superbi hominis speciem, id
est, quidditatem, ut bestia tua explicat, ostenderem: &
ut videres quid posset imitatio: quod erit tanto ut spero
iucundius, quo magis me laborasse vides, ut eadem ver-
ba, quibus amantissimus tui Decanus pro libidine sua &
gratificandi tibi studio vsus fuit, tanquam in speculo
sub visum tuum reiecta, aspiceres: teque vestra loquendi
& conuiciandi consuetudine oblectares tanto magis.
Caetera, quae vel tractata, vel intermissa à bestia tua sunt,
tractabimus: cum tu proiectum gladium in manus ad
confligendam mecum recipies pro Christi gloria: iam
enim cum ingrediendum in viam & in longinquam
profectionem: & cum post aliorum librorum scriptio-
nem vix biduum ad Epistolam relictum fuit, longior
nec à te exspectari nec perfici à me cohortatio potuit.
Sed heus Herbrande: si respondebis, primum refer ocu-
los ad affectam aetatem tuam: intuere canos: considera
quā aliena ab annis esse tuis, & à capillis iurgia & con-
uicia debeant: deinde perpende, inter nos non pro no-
stra, sed pro Christi & Ecclesiae dignitate dimicari: &
omnino ab officio requiri nostro, ut causam purissimā
non fordidemus impurae linguae petulantia. Id si tecum
reputabis: & rem cum re conferes: miraberis in respon-

A a dendo

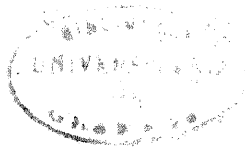
dendo hilaritatem comitatemque meam. Tamen quo-
quo modo tu causam tuam ages: promitto me ista leni-
tate, in tractatione causæ maxime versaturum: vt te aspe-
ritatis tuæ, si quam interpones, pudere merito debeat.

Vale Herbrande, & errore ipse te libera: quod fiet, si
quid Ecclesia Christi sit, diligenter in sacra Scriptura o-
culis animoque lustrabis: & conuentum tuum Ecclesiã

non esse & ne fingi quidem posse senties. Datum ce-

leriter Friburgi Brisgoiæ: 14. Februarij, qui

vobis quartus, ex pertinacia tuendi er-
roris est; Anno XCI.

Salutis tuæ amantiſſimus.

Pistorius.

